

1. WSPÓŁPRACA PRZEDŁUŻA ŻYCIE	5
Załączki życia we wspólnocie	
INDIE, RANTHAMBORE	
„Pożeracz dzieci” jako oddany ojciec rodziny	5
Pokojowe zachowanie tygrysa królewskiego	
KENIA, AMBOSELI	
Niezdolność do zabijania rannych	9
Zachowanie gepardów wobec przedstawicieli innych gatunków zwierząt	
KENIA, AMBOSELI	
Sprzymierzeni żyją dłużej od samotników	13
Zachowanie gepardów wobec współplemieńców	
GRENLANDIA I KANADA	
Czy kanibale mogą się zaprzyjaźnić?	17
Początki życia we wspólnocie niedźwiedzi polarnych	
KENIA, AMBOSELI	
Ostrożność przy identyfikowaniu wroga	22
Jak nosorożce czarne wchodzą w układy z innymi zwierzętami	
NEPAL, ROYAL CHITWAN	
Nosorożec i „biała mrówka”	26
Nieporozumienia w systemie rewirów nosorożców indyjskich	
ZAIR WSCHODNI	
Zabójcy hipopotama z Wirungi	30
Jak lwy dostosowują swoją organizację społeczną do rodzaju zera	

2. RĄTUNEK W RAZIE ŚMIERTELNEGO ZAGROŻENIA	35
Układ z wrogami i wrogim środowiskiem	
PÓŁNOCNA ARGENTYNA, WILGOTNE CHACO	
Gdy przy mającej stanować żer zwierzynie czają się śmiertelni wrogowie	35
Jak wilki grzywiaste żyją wśród piranii	
ARGENTYNA, PÓŁWYSEP VALDÉS	
Głęboki sen w morskich głębinach	40
Jak słonie morskie unikają żarłaczy	
NEPAL, ROYAL CHITWAN; INDIE, BANDHAVGARH	
Tygrysy chronią potężne bydło	45
Sojusze zawierane przez gaura w celu przetrwania	
TUNEZJA, SAHARA	
Zdolność przeżycia tam, gdzie inni umierają	51
Przystosowanie mrówki pustynnej do piekielnego żaru	
BRAZYLIA, IGUAÇU	
Wodospad jako drzwi wejściowe do mieszkania	56
Zabezpieczenie miejsca gniazdowania cierniosterników ciemnych	
ALPY SZWAJCARSKIE	
Sypialnia – północna ściana masywu Eiger	62
Sposób śnieżek na przetrwanie	
3. GNIAZDO – MIEJSCE STRACENŃ PISKŁĄT?	66
Strategie obrony miejsc lęgowych przed wrogiem	
MEKSYK, PALENQUÉ	
Niemowlęca kołyska tuż przed paszczą wroga	66
Jak kolibry opiekują się lęgiem	
AFRYKA WSCHODNIA I POŁUDNIOWA	
Instynkt splatania ratuje dzieci	71
Jak wikłacze chronią potomstwo przed węzami	
AUSTRALIA, OUTBACK	
Jak karzelki doprowadzają do upadku węże dusiciele	76
Tajemnice obrony przed nieprzyjacielem u kakadu różowych	
ARGENTYNA, Z PÓŁNOCY NA POŁUDNIE	
Ptaszek, który udaje węz	79
Sposób sówki ziemnej na przetrwanie	
BOLIWIA, LAS GALERIOUY	
Postęp dzięki cofnięciu się w pradzieje	81
Dzieci hoacynów muszą sobie radzić same	

4. SIŁA I BEZSIŁNOŚĆ SAMIC	86
Przyczyny powstawania małżeństw monogamicznych lub związków haremowych	
GALAPAGOS, ESPAÑOLA	
Jedna noc w seraju lwów morskich	86
Aspekty wyboru narzeczonej u płetwonogich	
ARGENTYNA, PÓŁWYSEP VALDÉS	
Posłuszeństwo wymuszone ciągłym biciem	94
Nadużywanie siły u słoni morskich	
GRENLANDIA, WYBRZEŻE ZACHODNIE	
Gdy samce nie mają możliwości sprawowania władzy	98
Przymusowa monogamia fok obrączkowanych	
ANTARKTYDA	
Poligamia z jednym tylko partnerem	103
Warianty u krabojadów i fok Weddella	
ALASKA, WYSPY PRIBYŁOWA	
Porywanie samic i prawo pięści	107
Hiperharemy kotików zwyczajnych	
MADERA, MORZE ŚRÓDZIEMNE I ALASKA	
Szczękanie zębami jako pieśń miłosna	110
Wyjątki: mniszki i morsy	
5. UNIKANIE NISZCZĄCEJ KONKURENCJI	115
Strategie przetrwania sześciu gatunków jeleni	
LASY EUROPY	
Feministki, które faworyzują mężczyzn	115
Matriarchat jeleni szlachetnych	
INDIE I NEPAL, DUDHWA	
Współistnienie zamiast rugowania	122
Luki rynkowe u jeleni aksis, sambarów indyjskich i barasingi	
AMERYKA PÓŁNOCNA, GÓRY SKALISTE	
Zapachy, które kolegom ratują życie	127
System alarmowy mulaków	
SZWECJA	
Łoś pasie się na balkonie!	131
Jak najpotężniejszy z jeleniowatych radzi sobie z cywilizacją	
6. WOLNA GOSPODARKA RYNKU RYBNEGO	135
Unikanie współzawodnictwa dzięki wstępowaniu w nowe nisze ekologiczne	

SZLEZWIK, JAPONIA, FLORYDA	
Wędkarze mogą pozazdrościć	135
Patenty czapli na łowienie ryb	
BOTSWANA, OKAWANGO	
Współpraca konkurentów	140
Unia ibisów czczonych i czapli czarnych	
ARGENTYNA, WILGOTNA PAMPA	
Tam, gdzie ryby je się łyżkami	142
Rozpoznawanie pokarmu u warzęchy różowej i kaczki krzy- żówki	
DOLNA SAKSONIA	
Doraźna społeczność samotnych myśliwych	145
Zmiana systemu społecznego u nurogęsi	
INDIE, BHARATPUR	
Ptaki, które nie zapychają sobie gardeł	148
Sztuka połykania zdobyczy przez wężówki	
 7. PIRACI Z GALAPAGOS	 153
Podział biotopów między wielu interesantów	
 GALAPAGOS, ISABELA I FERNANDINA	
Polowanie w kotły na ławice ryb	153
Myśliwska spółka delfinów	
GALAPAGOS, SOMBRERO CHINO, SANTA CRUZ	
Nurkowie wprost z powietrza, łódź podwodna i szturmujący zdobywcy	158
Jak głuptaki walcą o byt	
GALAPAGOS, GENOVESA	
Szkoła piracka dla ptasich dzieci	166
Nisza ekologiczna fregat	
GALAPAGOS, SEYMOUR	
Życ i pozwolić żyć innym	172
Układ między głuptakami i fregatami	
 8. TYTANICZNI BOJOWNICY I DROBNI KRA- MARZE	 180
Jadłospisy waleni	
 MEKSYK, PÓŁWYSEP KALIFORNIJSKI	
Głaskałem giganty mórz	180
Jak wale szare zostały przyjaciółmi człowieka	

WYSPY ZIELONEGO PRZYLĄDKA, SANTIAGO	
Gigant rekordzista	184
O życiu płetwala błękitnego	
HAWAJE, MAUI	
Śpiewające wieloryby z Hawajów	189
Jak humbaki znalazły swoją niszę ekologiczną	
ARGENTYNA, PÓŁWYSEP VALDÉS	
Morscy zabójcy, którzy polują na lądzie	196
Taktyka łowiecka i taktyka społeczna orek	
GALAPAGOS, BUCCANEER COVE	
Walka gigantów z głębin morza	202
Patenty kaszalotów na sukces	
 9. NAJMNIEJSI – NAJPOTEŹNIEJSZYMI	 207
Strategie rynkowe liliputów	
EUROPA, LASY IGLASTE	
Małeńkie rozmiary jako główny element sztuki przetrwania	207
Jak wygląda współistnienie zniczków i mysikrólików	
EUROPA, OBRZEŻA LASÓW I ŻYWOPŁOTY	
Karzełek jako gigant przetrwania	212
Zmiany w poszukiwaniu niszy u strzyżyka	
EUROPA, LASY MIESZANE	
Jak Dawid zwycięża Goliata	216
Kowalik jako mistrz murarski i władca lasu	
UGANDA, RUWENZORI	
Jak otwiera się górę pełną skarbów – Sezam	219
Tajny związek nektarnika niebieskogłowego z czarodziejskimi roślinami	
TANZANIA, SERENGETI	
Rekordzista świata w skoku wzwyż dysponujący cudowną bronią	223
Koziołki skalne nie dają lampartom żadnej szansy	
TANZANIA, NGORONGORO	
Spryt w sąsiedztwie lwów	227
Pokojowy związek szakali	
 10. SŁABI TRIUMFUJĄ NAD MOCNYMI	 232
Jak lubiące spokój zwierzęta unikają walk	
TANZANIA, SERENGETI	
Taniec antylop	232
Impale grają na nosie lwom	

NEPAL, ROYAL CHITWAN	
Jak czuje się człowiek jako ten słabszy?	235
Spotkałem wargacza	
KENIA, MASAI-MARA	
Czapka niewidka jako ochrona przed stadem hien	240
Dlaczego zebra ma paski	
MEKSYK, PÓŁWYSEP KALIFORNIJSKI	
Ulubione pożywienie – grzechotniki	245
Kukawka meksykańska woli biegać niż latać	
KRAJE ŚRÓDZIEMNOMORSKIE	
Śmiertelna trucizna jako napój miłosny	250
Broń muchy hiszpańskiej	

11. ZBRODNIA NIE POPLACA?	254
Rola oszustwa i kradzieży	

TANZANIA, REZERWAT W GOMBE	
Dlaczego małpy się przekomarzają	154
Skutki rubasznych żartów w społecznościach szympanśów	
KENIA, MASAI-MARA	
Jak na świecie pojawiło się oszustwo	258
Metody wzajemnego wyprowadzania się w pole wśród pawia- nów	
LASY EUROPY, JEZIORO NEZYDERSKIE	
Samczyki ptaków śpiewających oszukują swoje samiczki	264
Sekretna bigamia muchołówny żałobnej i trzciniaka	
EUROPA, WYBRZEŻE MORZA PÓŁNOCNEGO	
Czy uczciwość jest rzeczywiście najtrwalsza?	269
Czy ostrygojady-złodzieje mogą stać się znowu „porządne”?	
KENIA, AMBOSELI	
Grabieże dotyczą tylko obcych	271
Pirackie fortele bielików afrykańskich	

12. JAK MIESZKAŃCY AMERYKI POŁUDNIO- WEJ ZNALEŻLI SIĘ W AUSTRALII?	276
Rozprzestrzenianie się zwierząt na świecie	

NAMIBIA, AMERYKA POŁUDNIOWA, AUSTRALIA	
Masowy kidnaping jako akcja ratunkowa	276
Jednomyślna poliandria na trzech kontynentach	

PATAGONIA I INNE KRAINY	
Olbrzymy, które pochodzą od karzełków	281
Epejroforeza i rozprzestrzenianie się gatunków	
EUROPA	
„Bilet jazdy” dostarczany w jaju	289
Pokrzewka czarnołbista: w jakim stopniu niezmienny jest instynkt podróżowania?	
EUROPA	
Niebieski zwrotniczy ptaków wędrownych	293
Jak pokrzewki czarnołbiste znalazły nową siedzibę zimową	
WYBRZEŻE MORZA PÓŁNOCNEGO – OGRÓD PRZY DOMU	
Biedronki przebierają się na bal maskowy	297
Przystosowanie barwy pokryw ciała do smogu	
JEZIORA EUROPY	
Magiczne słowo dla łabędzi brzmi: „chleb”	301
Dynamika zmiany liczebności populacji pod wpływem zmian cywilizacyjnych	
 13. DZIECI ŻYJĄ W CUDOWNEJ TORBIE 306	
Jak płazy podbiły świat	
EUROPA, STAWY I BAJORA	
Śpiewacy z wzmacniaczem dźwięku	306
O czym kumkają rzekotki drzewne	
AMERYKA ŚRODKOWA I POŁUDNIOWA	
Dzieci, które rozwijają się w żołądku matki	311
Żaby wykorzystują własne ciało do pielęgnowania potomstwa	
AMERYKA ŚRODKOWA I POŁUDNIOWA	
Rodzice budują baseny pływackie dla swoich dzieci	316
Płazy pielęgnują potomstwo we własnym „akwariu”	
USA, ALASKA I PUSTYNNIA SONORA	
Głęboko zamrożone, a jednak żywe	321
Życie żab w lodzie i w pustynnym skwarze	
 14. NAJTRUDNIEJSZY PODBÓJ: BLISKOŚĆ LUDZI 326	
Czy zwierzęta potrafią uporać się z cywilizacją?	
ALPY SZWAJCARSKIE	
Ptaki jeżdżą kolejką linową	326
Przystosowanie się kopciuszka do techniki	

ANGLIA, BRISTOL

Przygoda lisiątek w mieście 329

Adaptacja dzięki przebiegłości i odwadze

INDIE, DELHI

Dlaczego dławigady nie są nigdy syte 333

Ptaki wybierają milionowe miasto na ojczyznę

IZRAEL, ALPY, OBRZEŻA LASU, BUKOWE ALEJE

Czy straszne ptaki Hitchcocka atakują ludzi? 338

Spotkania z ludźmi rodzą nieporozumienia

MONTANA, PARK NARODOWY GLACIER

Ptaszek, który może przetrwać tylko dzięki przyjaźni z człowiekiem 343

Jak błękitnik górski prosił o pomoc

15. NIE MA NIC CENNIEJSZEGO NAD POCZUCIE WSPÓLNOTY RODZINNEJ 347

Duch wspólnoty jako tajemnica sukcesu

ATLANTYCKIE WYBRZEŻE PATAGONII

Tylko gniazdo jest siódmym niebem 347

Lęk pingwinów przed wodą

PRZYDOMOWE OGRODY, LASY I POLA

Ptaki ozdabiają swoje gniazda 353

Przyrodolecznictwo i poczucie piękna u zwierząt

ALASKA, ALPY

Pomoc w ogrzewaniu w trakcie snu zimowego 357

Jak świstaki znoszą ekstremalny chłód

INDIE, BHARATPUR

Pomoc sąsiedzka ratuje dzieci 360

Koleżeństwo w kolonii rybitwy białowąsej

HOLANDIA

Chłopiec lub dziewczynka na życzenie 363

Regulowany czas pracy i planowanie rodziny u pustelki